

Грицик Н.В.

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ
В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Динамічний розвиток педагогічної освіти України та її інтеграція в європейській освітній простір (затверджені наказом МОН України № 998, 2004 р.), розширення економічних та культурних зв'язків між країнами, об'єднання Європейських країн в єдиний Союз свідчить про те, що знання іноземної мови стало необхідним явищем для освіченої людини [1]. Згідно з документами Європейської асоціації педагогічної освіти, цілеспрямоване вивчення іноземної мови має стати пріоритетним напрямом розвитку освіти [3; 11]. Це зумовило різке зростання інтересу людства до вивчення мови як інструменту комунікації та взаємодії між різними народами.

Саме тому, іноземна мова одна із пріоритетних галузей освіти не тільки в Україні, але й на всьому європейському континенті. Концепція нової Європи – Європи без кордонів, у якій значно розширюються сфери міжнародного співробітництва, потребує акцентування проблеми навчання сучасних мов. Адже їх знання відкриває шлях до європейської інтеграції і є необхідним засобом забезпечення демократичної стабільності.

Основоположні складові сучасної мовної політики на європейському континенті окреслено в Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи про сучасні мови, де зазначено, що знання іноземної мови навіть на елементарному рівні відкриває можливості для персональної мобільності, працевлаштування, освіти та широкого доступу до інформації [4].

З огляду на ситуацію, що склалась, Міністерством освіти і науки України за сприянням Британської Ради у 2005 році було прийнято Програму з англійської мови для професійного спілкування (АМПС). Це означає, що навчання англійської мови у вищих навчальних закладах, починаючи з першого курсу, має бути спрямованим на оволодіння професійною лексикою, коло усних тем для обговорення повинно торкатися обраної студентом професії. Важливого значення набуває той факт, що програма АМПС зорієнтована на виховання інтересу до культур наших європейських сусідів, розвиток демократичного суспільства, формування відкритості, толерантності й поваги до “несхожості” й “відмінностей”

(Програма з англійської мови для професійного спілкування. Кол. авторів: Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін. 2005: 4).

У наш час міжнародні відносини стають необхідними і життєво значимими для мешканців різних країн. Люди різних національностей змушені все частіше й частіше взаємодіяти один з одним. Для встановлення в майбутньому гармонійних відносин між Україною й іншими країнами ще більш суттєве значення має поширення серед громадян нашого суспільства *культурологічної компетенції*. Це дозволить Україні зіграти унікальну історичну роль географічного, культурного, а також інтелектуального мосту між Сходом і Заходом. Розмаїття культур завтра не зникне. Люди різних культур користуються одними й тими ж поняттями, але вкладають у них різний зміст. Це визначає особливості їхньої поведінки, що часто здається нам ірраціональним і протилежним до того, що ми вважаємо очевидним. Не можна владати в песимізм із приводу культурного розмаїття. Поведінка інших народів має свої причини. Тут існують свої характерні риси, закономірності й традиції.

Міжнародні відносини України й інших країн – складні і своєрідні сфери життя. Ставлення до власної культури, її цінностей, ставлення до громадян інших національностей значною мірою залежать від виховання, що йде з дитинства.

Саме тому, провідною метою навчання іноземної мови згідно з АМПС є формування *культурологічної компетенції* сучасної особистості, що передбачає досягнення широкого розуміння важливих і різнопланових проблем для того, щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій, тоді як досягнення соціальної мети має сприяти становленню критичного самоусвідомлення та вміння спілкуватися у постійному міжнародному середовищі. *Культурологічна компетенція*, як зазначено в Програмі, є “невід’ємною частиною її змісту, і спрямована на розвиток розуміння й тлумачення різних аспектів культури і мовної поведінки у професійному середовищі. Вона сприяє розвитку вмінь, характерних для поведінки в різних культурних і професійних ситуаціях, та реагування на них” (Програма з англійської мови для професійного спілкування. Кол. авторів: Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін. 2005: 2). Це свідчить про те, що сучасному фахівцеві необхідно володіти інформацією щодо історії, культури, національних цінностей, традицій країн, мову яких він опановує.

Проблема формування у студентів *культурологічної компетенції* – це новий напрям роботи в галузі іншомовної освіти, тому теоретичні та прикладні аспекти зазначеної проблеми належним чином ще не з’ясовані. Але не зважаючи на це, сьогодні є чимало як вітчизняних, так і зарубіжних публікацій, що розкривають ті чи інші

риси *культурологічної компетенції* в навчанні іноземної мови (Н. Бориско, Л. Голованчук, О. Коломінова, Ю. Пассов, О. Селіванова, Г. Томахін, Є. Верещагіна, В. Костомарова, Л. Калініна, В. Топалова, L. Damen, D. Killick, C. Rramsч).

Метою формування *культурологічної компетенції* є виховання інтересу і поваги до іношомовної культури, внаслідок чого виявляється не тільки відкритість іншій культурі, але й також формується національна самосвідомість. Із цієї мети можна виділити такі завдання:

- глибоке і всебічне оволодіння учнями культурою свого власного народу як неодмінна умова інтеграції в іншу культуру;
- виховання позитивного ставлення до культурних розходжень власного й іншого народу;
- створення умов для інтеграції студентів в іношомовну культуру;
- формування умінь і навичок ефективної взаємодії з представниками іншої культури, а саме чутливість до культурних розходжень, повага до унікальності культури іншого народу, терпимість до незвичайного поведіння, бажання позитивно ставитися до несподіваного, готовність реагувати на зміни, гнучкість у прийнятті альтернативних рішень і відсутність завищених очікувань від спілкування з представниками іншої культури;
- виховання студентів у дусі гуманного міжнародного спілкування.

Аналізуючи стан навчально-виховного процесу у ВНЗ, можна зробити висновок про те, що, незважаючи на процеси демократизації, інтеграції, гуманізації і гуманітаризації, існує ряд невирішених проблем, зокрема, проблема виховання глобально-орієнтованої особистості як у навчальному, так і виховному процесі, одним із складових компонентів якої є *культурологічна компетенція*.

На практичних заняттях та в позакласній роботі з іноземної мови слід розглядати культуру, ставлення до іноземців очима студентів, яким згодом прийдеться вступати в міжкультурні контакти. Увага до культурних коренів і національних особливостей інших людей дозволить нам передбачати і пророкувати те, як вони будуть реагувати на пропозиції наших політиків, бізнесменів тощо. Крім того, ми зможемо деякою мірою пророкувати їхнє ставлення до нас. Практичне знання базових рис іншої культури (як і своєї власної) зведе до мінімуму неприємні сюрпризи (культурний шок), дасть

майбутнім фахівцям необхідне розуміння, що дозволить перебороти колишні труднощі спілкування з представниками іншої країни. Але варто зазначити, що ефективна робота з формування культурологічної компетенції потребує міждисциплінарної взаємодії між кафедрами іноземних мов, з одного боку, і кафедрами предметів гуманітарного циклу з, іншого.

Сьогодні погляд на іноземців іде через обрій своєї власної культури і своєї системи цінностей. А цього не можна робити, потрібно бачити загальне. І тоді ми не зазнаємо невдачі в міжнародних політичних і ділових контактах.

Отже, оволодіння іноземною мовою не тільки розширює можливості міжнародного спілкування студентів, але й збагачує їх додатковими знаннями іншомовних культур, що дозволяє розуміти і толерантно ставитися до представників інших культур. Це полегшить інтеграцію індивіда до інтернаціонального співтовариства, розуміння особливостей культури того чи іншого народу, що одночасно підвищить його конкурентноздатність на ринку праці.

Література

1. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір. Затверджено наказом МОН № 988 від 31.12.2004.
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Кол. авторів: Г. Є.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І. Зуенок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
3. Коваленко О. Модернізація системи іншомовної освіти в Україні// Іноземні мови у навчальних закладах. – К., 2003. – № 1. – С.11-16.
4. Curriculum for English Language Development in Universities and Institutes. – The British Council. Kyiv, 2001. – 245 p.